

انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

تالیف ابوبکر ربیع بن احمد الاخوانی البخاری

این اثر ارزشمند در اواخر قرن چهارم هجری به زبان فارسی نوشته شده است و بسیاری بر این عقیده‌اند که این کتاب قدیمی‌ترین کتاب طبی فارسی می‌باشد. این اثر گرانبه‌ایست که از نامش برمی‌آید در آن زمان راهنمای دانشجویان پزشکی بوده و مآخذی برای شناخت بیماری و تجویز داروی آن.

نویسنده این کتاب، پزشکی محقق از شاگردان با واسطه زکریای رازی بوده که مانند رازی با روش تجربی به درمان بیماران می‌پرداخته و نظر پزشکان دیگر را بعد از آزمایش و اطمینان از صحت آن به کار می‌بسته است.

این کتاب علاوه بر فواید ادبی و زیان‌شناسی و دربرداشتن واژه‌های کهن فارسی، از نظر تاریخ پزشکی نیز مهم و درخور توجه است و سابقه علم پزشکی و داروشناسی را در مشرق زمین نشان می‌دهد و نوآوری‌ها و ابتکارات دانشمندان مسلمان را در مقایسه با آراء و نظریات اطباء یونان روشن می‌سازد.

این کتاب مجموعاً شامل ۲۰۰ باب به شرح زیر است:

قسمت اول مشتمل بر پنجاه و یک باب که در باب عناصر و امزجه و اخلاط چهارگانه و اعضاء مفرده و مرکبه بدن آدمی در تمام جهازات بدن از نوک سر تا پا و شرح نیروها (قوی)، افعال، ارواح، اطعمه، اشربه، شیرها، جوشانیده‌ها، حرکت و سکون، ریاضت، خواب و بیداری، استفراغ و امتلاء و امثال آنها و به عبارت دیگر یک دوره کلیات طب و تشریح و وظائف الاعضاء و بهداشت می‌باشد.

قسمت دوم در یک صد و سی باب و مشتمل بر ابواب زیر است:

علل و اعراض و درمان بیماری‌های بدن آدمی از مو تا ناخن چه طبی و چه جراحی و درمان انواع قروح و جراحات و سموم است. به عبارت دیگر یک دوره علم الامراض می‌باشد.

قسمت سوم کتاب مشتمل بر نوزده باب است که در باب تب‌ها از قبیل تب یوم و تب دق و تب محرقة و تب غب و علامات خوش خیم و بدخیم و آبله و سرخک و تب ربیع و تب بلغمی و تب‌های ویائی و علامات نضح و بحران و حفظ الصحه و شناسایی انواع نبض‌ها می‌باشد.

در انتها شامل نمایه داروها و خوردنیها، نمایه لغات و ترکیبات و اعلام می‌باشد.

